

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ТА ЮВЕНТИЗАЦІЯ У ДІЯЛЬНОСТІ ПОЛІТИЧНИХ ПАРТІЙ: ДОСВІД РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ ДЛЯ УКРАЇНИ

Наукові праці МАУП, 2012, вип. 1(32), с. 150–155

Проблема політичної соціалізації та ювентизації належить до фундаментальних проблем, які призводять до економічної та соціальної нестабільності держави. Тому вивчення передового іноземного досвіду країн у цій галузі, які історично та економічно споріднені, – шлях до успіху та процвітання.

Соціалізація нових поколінь є передусім біологічно та історично зумовлений процес. Старіюча людина стає менш пристосованою до умов навколишнього середовища, зменшує та втрачає свою здатність сприймати та обробляти інформацію, приймати виважені рішення, а глобальні демократичні зміни ХІХ ст. та раціоналізація суспільства ХХ ст., у свою чергу, поставили питання соціалізації більш широких верств населення, а не обмежених груп, близьких до владного олімпу.

Проблеми політичної соціалізації та ювентизації досліджували багато вчених і державних діячів: В. І. Ленін [6], П. Мітєв [9], Лі Куан Ю [7], М. Ф. Головатий [1] та ін.

Незважаючи на можливості, які відкриває соціалізація та ювентизація в економічному та соціальному аспектах, – стан речей в Україні, на жаль, є вельми невтішним. Це свідчить про наявність “вузьких місць” у системі соціалізації, що доводить актуальність аналізу політичної соціалізації у політичних партіях. З’ясуємо особливості соціалізації у діяльності політичних партій на основі порівняння з відповідними процесами в Російській федерації.

Згідно з широко розповсюдженим тлумаченням соціалізація – це процес сприйняття людиною норм та цінностей суспільства [1], але, у свою чергу, соціалізація може на-

бувати форм “ювентизації”, тобто внесення змін молоддю у суспільне життя. Ювентизація є специфічним видом творчості, яке породжується доступом молоді до соціально-політичної та ціннісної системи суспільства [10].

Одну із суперечностей соціалізації нашого суспільства доводять такі соціологічні дані. Згідно з проведеним дослідженням центру “Софія”: Україну хочуть залишити 34,1 % опитаних. Аналіз показав, що серед молоді віком 18–29 років показник готовності до еміграції становить 50,4 %, а у віковій групі 30–39 років – 42,4 % [16]. Водночас, згідно з соціологічним дослідженням, проведеним інститутом ім. Горшеніна, пишуться своєю країною 55,4 % молодих громадян України (найнижчий показник серед країн СНД) та 12 % ставляться негативно. Характеризуючи проблеми молоді у цілому, українці поставили на перше місце проблему працевлаштування (64,5 %), алкогольну (58,4 %) та наркотичну (43,6 %) залежності [15].

Як бачимо із соціологічних опитувань, приблизно половина громадян готова до еміграції, серед яких лівову частку становить молодь, і називає основною причиною свого бажання – проблему працевлаштування (самореалізація). Відтік людського ресурсу призводить до підвищення конкурентоспромож-

ності інших держав за рахунок України, яка витрачає бюджетні кошти на людський капітал: освіту, лікування, пільги і т. ін. [3].

Водночас, людський капітал є основою становлення потужної держави. Лі Куан Ю, державний діяч Сінгапуру, держави, яка, здобувши свою незалежність у 1965 р., повинна була імпортувати прісну воду та пісок для будівництва, а в 2008 р. вже мала ВВП на душу населення 51 949 дол., казав: “Талановиті люди є найбільш цінним скарбом країни” [7].

Генрі Форд (1863–1947), американський промисловець, який був лідером машинобудування початку ХХ ст. та батьком першого у світі конвеєру, казав: “Мені все одно звідки прийшла людина – з Сінг-Сингу чи Гарварду. Ми наймаємо людину, а не історію”.

Державні діячі та промисловці вже визнали, що головним “локомотивом” є людський ресурс, але незважаючи на цей факт, основною проблемою нашої держави є руйнування старої соціалістичної системи соціалізації та неспроможність збудувати нову.

Російська Федерація (РФ) має історичні та економічні зв’язки з Україною, схожі виклики сучасності (розвиток інновацій та нанотехнологій, переформовування економіки з сировинної на виробничу, скорочення людського ресурсу) [2, 3] останнім часом, крім введення у широкий обіг суто російського тлумачення “суверенної демократії”, яку буде владна верхівка РФ, відповідно до якої вона має можливість не підкорятись іншим крупним владним центрам, аби йти власним шляхом до демократії. РФ створює унікальну систему політичної соціалізації та ювентизації, яка будується на менеджерських підходах сучасності та методах соціалістичного минулого.

Саме тому, враховуючи спільний історичний та економічний досвід обох країн, доцільно дослідити російський інноваційний досвід: політичної соціалізації та ювентизації молоді, який за своєю масштабністю, реалізацією не має аналогів у світі, та запропонувати шляхи адаптації цього досвіду до українських реалій як такого, що найбільш можливий для адаптації в умовах сучасної України.

Обидві держави, у спадок від СРСР, мають величезний потенціал, у першу чергу, кадро-

вий: згідно з Індексом Освіти ООН за 2005 р.: Україна 0,95 та Росія 0,96 [11, 790], що зумовлює великі стартові можливості у прийнятті та відповіді на сучасні економічні виклики, та трансформації країни, але найбільшою проблемою, як вже зазначалося, є ефективне використання людського ресурсу.

Саме починаючи з системи використання людського ресурсу між Україною та Росією починаються відмінності. Головним “розпорядником” молодіжного ресурсу у РФ є Міністерство туризму, спорту та молодіжної політики Російської Федерації [5]. У структурі Міністерства знаходяться два підвідомчих агентства: Федеральне агентство у справах молоді (“Росмолодєж”) [18] та Федеральне агентство по туризму (“Ростуризм”).

Ці агентства створені з метою спеціалізації роботи у даних напрямках, що веде до поглиблення та специфікації роботи, а також економії бюджетних коштів за рахунок статусу в адміністративній системі та їх прав і обов’язків. Треба підкреслити першу різницю: в Україні в ході адміністративної реформи Міністерство молоді та спорту України було об’єднано із Міністерством освіти і науки України, що призвело до появи Міністерства освіти і науки, молоді та спорту [17]; тобто, ми бачимо універсалізацію, а не специфікацію, щодо роботи із українською молоддю.

Друга різниця полягає у тому, що РФ намагається використати та адаптувати менеджерські підходи у державному управлінні та соціалістичний історичний досвід, а вітчизняна практика застигла поміж старою радянською та несформованою новою системами.

Менеджерський підхід бере все найкраще із світу бізнесу (наука менеджмент зародилася саме у цій галузі) [11, 53]. Нині саме бізнес активно використовує синергізм як шлях до максимізації ефекту: інвестиційні пули, конгломерати, поглинання одних компаній іншими. Одним із продуктів синергізму є також різноманітні збори людей: форуми, круглі столи, симпозіуми, мозкові штурми.

Одним із таких прикладів “глобального синергізму” є російський молодіжний інноваційний форум “Селигер” [13], що, по суті, є “хабом” синергізму у державних масштабах,

який був започаткований у 2005 р., винятково як форум представників молодіжної організації “НАШИ”. На сьогодні, молодіжний форум виріс із корпоративного форуму до форуму міжнародного рівня із офіційно проголошеною місією – це можливість презентувати свою програму, свій проект або ідею усім зацікавленим структурам. Це є прямий доступ до інвестицій, грантів, фондів найбільших приватних компаній та державних корпорацій, до державних програм.

Вже у 2011 р. подібний формат було поширено та започатковано майже у кожній адміністративно-територіальній одиниці РФ, але з урахуванням специфіки кожного регіону. Наприклад, Північнокавказький молодіжний форум “Машук”, який відбувся з 3 липня по 19 липня у м. П’ятигорськ, ставив більший акцент на розвиток туризму в регіоні [12], а “Селігер” був спрямований на розвиток інновацій у країні.

Кожний форум, незалежно від суб’єкта проведення, розподіляється на певні зміни. Наприклад, всеросійський форум “Селігер” має 10 змін (табл. 1).

Кожна зміна має свою програму навчання та розпорядок дня. Наприклад, учасники зміни “Підприємництво” крім навчання мають можливість взяти участь у зустрічах з інвесторами та колегами з інших країн для обміну

ідеями та знаннями, що веде до розширення світогляду та доступу до світових ринків для вітчизняних підприємців.

Так, наприклад, за результатами зміни “Підприємництво” 2009–2010 рр. були отримані такі результати:

- близько 40 компаній отримали всі умови для старту від російської компанії “Експедиція” (“Селігер 2009”);
- 49 проектів було відібрано компанією “Експедиція” загальною інвестиційною ємністю 55 млн руб. (“Селігер 2010”).

Слід відмітити, що це лише частина офіційної статистики [18] за одним напрямом, адже молоді підприємці крім формального спілкування з інвесторами мали ще й неформальну можливість спілкування з інвесторами та представниками влади [12], що створює можливості для швидкого сходження соціальною драбиною.

Між підтримкою політики уряду та економічною ситуацією в країні є щільний кореляційний зв’язок: чим гірше економічна ситуація в країні, тим вища невдоволеність суспільства.

Уряд РФ та бізнес, створюючи умови для самореалізації своїх громадян: надання start up, фінансової допомоги для навчання, – забезпечують собі підтримку або лояльність широких верств молодого економічно актив-

Таблиця 1

Зміни всеросійського форуму “Селігер”

Назва зміни	Мета
“Міжнародна зміна”	Побудова міжнародної мережі для розробки проектів, акцій і т. п.
“Артпарад”	Сприяння розвитку культури
“Інновації та технічна творчість”	Сприяння розвитку інновацій
“Підприємництво”	Сприяння розвитку підприємництва серед молоді
“Інформаційний потік”	Сприяння розвитку професійних журналістів, блогерів
“Технологія добра”	Поширення гуманізму
Фітнес-зміна “Біжи за мною”	Популяризація здорового способу життя
“Усі вдома”	Поліпшення навколишнього середовища
“Молодіжні уряди”	Координація роботи із молодіжними урядами Російської Федерації
“Політика”	Сприяння розвитку майбутньої політичної еліти

ного населення, що різко знижує вірогідність революційних настроїв та соціального невдоволення.

Крім створення економічної, наукової, журналістської еліти – лояльної до чинної влади, “Селігер” та регіональні форуми мають на меті рекрутування молодих, політично активних людей через зміни: “Молодіжні уряди” та “Політика”. Мета цих змін офіційно проголошена: залучення молоді до активної громадянської та політичної діяльності.

Основним стимулом для молодих активістів наведених змін є надання можливості молодим людям ненасильницьким шляхом змінити чинну еліту, впливати на прийняття державних рішень, висловлювати свою громадянську позицію з певних питань [8].

Створення керованої системи соціалізації є певним компромісом між бажанням молоді політично соціалізуватись та небажанням влади пускати “свіжу кров” – це відповідь на загрозу використання людського ресурсу, насамперед молоді, як зброї проти держави.

У подібній ситуації колись знаходились США, але загроза була з боку trade-unions у часи Великої Депресії (1929–1939 рр.), коли нависла загроза робітничої революції внаслідок падіння виробництва. Саме в ті часи були прийняті Wagner Act та The Norris-La Guardia Act, які легалізували можливість робітників до колективної торгівлі, 40-годинний робочий тиждень, мінімальна заробітна платня тощо [20, 25].

Істеблїшмент РФ проявив мудрість та стратегічне бачення можливих сценаріїв керованих “кольорових революцій” в Росії, на

кшталт України, Грузії, Сербії, Лівії, де молодь була найактивнішим учасником подій, але наслідки яких призводять до розколу держав і падіння національних економік: середнє зростання реальної заробітної платні в Грузії 2001–2007 рр. становило – 6,31 % за даними ІЛО [19, 88].

Виходячи із об’єктивних реалій, влада РФ стала ініціатором політичної соціалізації молоді, маючи на меті попередити використання молоді як засобу використання проти самої Держави та спрямувати молодіжну енергію на користь державі (табл. 2).

Водночас, український досвід політичної соціалізації та ювентизації – це комерціалізована система з короткостроковими цілями. Наприклад, молодіжні крила політичних партій або цілком відсутні, або є суто формальними. Наприклад, молодіжне крило провладної “Партії Регіонів” [14] намагається скопіювати проекти російської проурядової організації “НАШИ”, але більшість прес-релізів про вжиті заходи належить не до конкретних справ, а до проведення форумів, семінарів без мети реально вплинути на громадсько-політичну ситуацію в країні.

Враховуючи сучасні обставини, держава повинна виступити ініціатором об’єднання атомізованих ініціатив українського бізнесу та об’єднань громадян. Проведення молодіжного щорічного форуму, наближеного до масштабу російського “Селігера”, за найпростішими підрахунками може коштувати приблизно 90 млн грн. Ці кошти можуть бути лише частково використанні із державного бюджету, а лєвова частка повинна надходити

Таблиця 2

Результати діяльності провладних молодіжних організацій на липень-серпень 2011 р.

Мета проекту	Лінк у мережі Інтернет
Вирішити проблему сміттєзвалища	http://spbnashi-su.livejournal.com/23307.html
Вирішити проблему незаконних автостоянок	http://www.youtube.com/watch?v=G1orcJlGwG8
Вирішити комунальну проблему будинку	http://www.youtube.com/watch?v=US9p4Rf5loE
Вирішити проблему порушення ПДР	http://www.stopham.su/
Поширення історії Росії у мережі Інтернет	http://matveychev-oleg.livejournal.com/166009.html#cutid1
Розвиток громадського суспільства	http://www.youtube.com/watch?v=SZA2hXIF0PU&feature=channel_video_title

від спонсорів та меценатів, які вже сьогодні готові інвестувати у людський капітал.

Потрібно відмітити, що ініціатива знизу вже є, так, наприклад, Дмитро Жеваго, який володіє суднобудівною компанією, співпрацює із Національним університетом кораблебудування (м. Миколаїв), а структури Ахметова та Фірташа співпрацюють із Київським політехнічним інститутом, маючи на меті отримання якісно підготовлених спеціалістів та науковців за технічним профілем [21].

Незважаючи на скорочення державного фінансування освіти, українські виші ще користуються повагою у світі: Київський політехнічний інститут та Донецький національний університет увійшли до 4 % найкращих університетів у світі за версією QS (Quacquarelli Symonds) [22]. Більше того, Україна має потужні державні та приватні ВНЗ за різними профілями: Національний медичний університет ім. О. О Богомольця, Харківська національна академія народного господарства, Міжрегіональна Академія управління персоналом та ін.

Як бачимо, на сьогодні Україна має у своєму розпорядженні: невикористаний людський ресурс (економічно та соціально активну молодь), матеріально-технічну та наукову базу, фінансові ресурси, які використовуються доволі хаотично, без єдиної стратегії та мети. Саме тому українська держава за допомогою Міністерства освіти, науки, молоді та спорту повинна виступити організатором створення використання зазначених ресурсів задля забезпечення сталого, інноваційного та політичного розвитку.

На відміну від російської правлячої партії “Единая Россия”, яка взяла на себе функцію політичної соціалізації та ювентизації молоді через державні та партійні програми, споріднені громадські структури: в Україні немає жодної впливової політичної партії, яка б ставила за мету виховання нового покоління, яке б мало можливість соціалізуватись та внести інноваційний вклад у розвиток держави – соціальну, політичну та економічну сфери суспільства. Основними факторами, що сприяють ігноруванню молоді як важливого елемента розвитку держави, є:

- відсутність в українській державі власної еліти впродовж століть, що призвело до виродження власного державно-управлінського потенціалу, а події 1991 р. призвели до того, що українською елітою (політичною, економічною) стали люди, які не мали ніякого досвіду управління державою та стратегічними ресурсами;
- низька загальна культура української еліти, що, по-суті, виключає наявність стратегічного бачення розвитку держави та наявності певного рівня політичної культури;
- відсутність чіткого законодавчого визначення між “масовою” та “кадровою” ознаками партій, що де-юре веде до масовості, а де-факто – до кадровості та закритості.

Незважаючи на складність цього процесу, якщо суспільство турбується про своє майбутнє, то йому потрібно робити ставку на молодь. Інакше суспільство платитиме за свої помилки. Наприклад, ситуація, що склалась у 80-х – початку 90-х років, мала місце у СРСР.

Саме через недостатню увагу суспільства до молоді, відсутність цілеспрямованої державної політики, у молоді тодішнього СРСР все більше зростала впевненість, що суспільство не рахується з нею та не може забезпечити умови для її самореалізації. Тільки радикальні соціально-економічні та політичні процеси, пов’язані із демонтажем авторитарної системи, упередили можливі серйозні події в молодіжному середовищі.

Література

1. Головатий М. Ф. Социология молодежи. – К.: МАУП, 1999. – С. 223.
2. Концепция долгосрочного социально-экономического развития РФ до 2020 года / [Офіц. документ уряду РФ]. – М.: Доступ, 2008. – С. 188.
3. Кошулько О. П. Проблеми глобального управління людськими ресурсами, їх людським і інтелектуальним капіталами у міжнародному менеджменті й бізнесі // Зб. наук. пр. ЧДТУ. – 2006. – № 21. – С. 140.

4. Майкл Х. Мескон. Основы менеджмента. – М.: Вильямс, 2011. – С. 350.
5. Міністерство туризму, спорту та молодіжної політики Російської Федерації. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://minstm.gov.ru/>
6. Ленін В. І. "Что делать?" // Искра. – 1902. – № 19.
7. Лі Куан Ю. Сингапурская история. – М.: МГИМО, 2005. – С. 420.
8. Манифест молодежного демократического движения "НАШИ". – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://nashi.su/manifest>
9. Мітев П. Е. Социология лицом к лицу с проблемами молодежи. – С.: София, 1983. – С. 300.
10. Озеро надежды Интерфакс Россия. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.interfax-russia.ru/Center/view.asp?id=162903>
11. Основы демократии / За заг. ред. А. Колодій. – Л.: Астролябія, 2009. – С. 790.
12. Офіційне інтернет-представництво північнокавказького освітнього форуму Машук // Офіційне інтернет-представництво. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://форум-машук.рф>
13. Офіційне інтернет-представництво всеросійського освітнього форуму Селігер // Офіційне інтернет-представництво. – Режим доступу: <http://www.forumseliger.ru/>
14. Офіційне інтернет-представництво Спільки Молоді Регіонів України // Офіційне інтернет представництво. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу до офіційного інтернет-представництва: <http://mo-re.org/>
15. Результати дослідження проведеного центром ім. Горшеніна (дослідження) // Прес-реліз дослідження. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://life.pravda.com.ua/society/2011/04/20/77625/>
16. Результати дослідження проведеного центром "Софія" (дослідження) // Прес-реліз дослідження. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://citi.cv.ua/20.php?cid=23591&p=1>
17. Указ Президента України "Деякі питання організації роботи міністерств, інших центральних органів виконавчої влади" // Указ Президента України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/U1199_10.html
18. Федеральне агентство у справах молоді Російської Федерації // Офіційне інтернет представництво. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.fadm.gov.ru/>
19. Global Wage Report 2008–2009 of International Labour Organization: Звіт організації. – Женева, 2008. – 88 с.
20. Michael Parenti. Democracy for the few / Michael Parenti. – U.: Wadsworth, 2011. – С. 337.
21. Nation suffers from lack of research, innovation (стаття) // Will Fitzgibbon. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.kyivpost.com/news/business/bus_general/detail/111672/#ixzz1Y6z2Lwta
22. Top ranking of world universities (рейтинг) // Підготовлено міжнародною неурядовою організацією. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.topuniversities.com/>

Після розпаду соціалістичної системи у 1991 р. було зруйновано стару систему політичної соціалізації, соціалізації та ювентизації, але не створено нової.

Задля створення нової необхідно використовувати сучасні менеджерські підходи, запозиченні із сфери бізнесу та соціалістичного минулого країни.

Флагманом в інтеграції двох систем є Російська Федерація – історичний, культурний, економічний партнер України.

После распада социалистической системы в 1991 г. было разрушено старую систему политической социализации, социализации и ювентизации, но не создано новой.

Для создания новой системы необходимо использовать современные менеджерские подходы из сферы бизнеса и социалистического прошлого страны.

Флагманом в интеграции двух систем есть Российская Федерация – исторический, культурный, экономический партнер Украины.

We broke old system of political socializing, socializing after destroying of USSR in 1991. The most important that we could not create the new system.

We have to use modern achievements of management, business sphere and use our historical past (socialist).

Russia is a leader in integration of both systems which is historical, economical and cultural partner of Ukraine.

Надійшла 12 грудня 2011 р.